

Full möjligt att ge kommunala stöd till allmännyttiga föreningar

Missuppfattningar kring lagstiftning och rättspraxis leder ibland till att kommuner bär på uppfattningen att allmännyttiga föreningar av typen ekonomisk förening UPA inte skulle kunna tilldelas kommunala stöd för att exempelvis tillhandahålla allmänna samlingslokaler. Detta är en helt felaktig slutsats, menar Folkets Hus och Parker.

Kan verkligen ett Folkets Hus som är organiserat som en ekonomisk förening UPA, få drift- och verksamhetsstöd från en kommun för att exempelvis tillhandahålla allmänna samlingslokaler, kultur- och ungdomsverksamhet?

–Absolut, säger juristen Jens Göthberg, som på uppdrag av den ideella riksorganisationen Folkets Hus och Parker tagit fram en sammanfattande juridisk vägledning i frågan. Som jag ser det finns det inga rättsliga hinder för detta.

Jämförbar med ideella föreningar

Många kommuner har idag egna regler och riktlinjer kring hur stöd till det lokala föreningslivet kan utgå och fördelas. Många gånger begränsas mottagarna till allmännyttiga föreningar, men vad som är mindre känt, är att det i praktiken finns två typer av allmännyttiga föreningar, med bland annat identisk rättstolkning kring skattebefrielse från Skattemyndigheten:

1. Allmännyttiga ideella föreningar
2. Allmännyttiga ekonomiska föreningar UPA

De sistnämnda tillhör en äldre typ av föreningar, som alla bildats före 1 januari 1953 inom ramen för den dåvarande lagstiftningen om ekonomiska föreningar, men där ändamålet och verksamheten, med fullt stöd av lagen, är allmännyttigt. Denna typ av äldre ekonomiska föreningar är en vanlig associationsform för äldre Folkets Hus, folkparker, bygdegårdar och nykterhetslokaler, men förekommer även i andra sammanhang.

Men, trots det lite missvisande epitetet "ekonomisk förening UPA" i firmanamnet, påminner dessa föreningar egentligen mer om den ideella allmännyttiga föreningen med vilken den delar en rad egenskaper, än den "moderna" ekonomiska föreningen, som lyder under en mera nutida tillkommen lagstiftning om ekonomiska föreningar.

Detta släktskap bekräftas bland annat genom att Skattemyndigheten medger samma undantag från beskattning för ekonomisk förening UPA, som ideella föreningar, under förutsättning att:

1. föreningens ändamål är allmännyttigt
2. verksamheten drivs i enlighet med det allmännyttiga ändamålet
3. intäkterna från verksamheten används för det allmännyttiga ändamålet
4. föreningen har ett öppet medlemskap

–I praktiken är de här föreningarna otroligt närbesläktade, med undantaget att UPA-föreningen faktiskt är lagreglerad, till skillnad från sin ideella kusin, konstaterar Göthberg. Det finns också en poäng i att lagstiftaren valt att respektera denna hybridform i över 70 år, trots att lagen om ekonomiska föreningar förnyats inte bara en, utan två gånger under tiden, konstaterar Göthberg.

Fel att exkludera från stöd

I de kommunala reglerna och riktlinjerna framhåller man i flera fall att stöd till föreningslivet inte kan gå till bolag och näringsidkare. Här nämns ibland bolag av olika slag, och i vissa fall även associationsformen ekonomisk förening. Vid första anblick kan detta verka logiskt, då en modern ekonomisk förening ska tillvarata sina medlemmars ekonomiska intressen, genom en verksamhet där

medlemmarna deltar. Här går det dock att anta, att reglerna satts samman utan närmare kunskap om den ekonomisk föreningen UPA:s särdrag, samt därtill hörande rättsliga inramning.

Då en allmännyttig ekonomisk förening UPA i stället kan konstateras driva *ekonomisk verksamhet*, men inte *näringsverksamhet*, borde reglerna följaktligen undanta denna form från exkludering vid fördelning av stöd.

Skattemyndighetens bedömning spelar också en viktig roll, när det gäller hur vi ska se på ekonomisk förening UPA, i relation till bolag och näringsidkare generellt.

– Det är felaktigt att, i strid med Skatteverkets rättsliga vägledning om undantag från skattskyldighet, påstå att en allmännyttig ekonomisk förening UPA bedriver näringsverksamhet. Detta kan i sin tur anses strida mot legalitetsprincipen som innebär att ingen skatt kan tas ut utan lagstöd, menar Göthberg i sin översyn.

Förenligt med både kommunallagen och EU-rätt

I samtal kring utformning av kommunala regler, argumenteras ibland för att kommunala stöd i dessa sammanhang är olämpliga för att de skulle riskera att bryta mot såväl kommunallagen som EU-rätten. Några belägg för att detta skulle vara en korrekt slutsats, menar Göthberg inte finns.

–Associationsformen är inte relevant i den här frågeställningen, utan det centrala är om den juridiska personen agerar som ett företag på en marknad, och om kommunala stöd kan riskera att snedvrider konkurrensen. Det är orimligt att dra den slutsatsen kring exempelvis tillhandahållande av allmänna samlingslokaler, förklarar Göthberg.

Mot bakgrund av de missuppfattningar som beskrivits ovan, förekommer även fall där kommuner riktat direkta uppmaningar till ekonomiska föreningar UPA att ombilda sin verksamhet till ideella föreningar, för att kunna behålla sina stöd, eller för att kunna beviljas tillstånd för exempelvis bingo spel.

–Det här är en farlig väg att försöka lösa ett problem som egentligen inte finns. Det existerar ingen enkel ombildningsprocess, utan rör sig i själva verket om ett ganska komplicerat, kostsamt förfarande med osäker utgång, säger Göthberg.

Att på en sådan osäker basis uppmana en ekonomisk förening UPA att genomföra en "ombildning" är därför högst tveksamt, och något som tvärtom borde undvikas, då en juridiskt väl underbyggd justering av lokala regelverk och rekommendationer skulle bidra till en generell lösning och bättre hushållning med samhällets resurser, snarare än ett från-fall-till-fall-förfarande.

Artikeln sammanställd av: Gunnar Bränström, Folkets Hus och Parker
Godkänd av: Jens Göthberg, Desert Business Affairs